

لەسەر ئەرکى «زىمناڭو» چاپ كراوه

بىنچىنە كۆمەلەيەتتى يەكەنى
مىنتىدى اقرا الشقافى
ئافرىقى لادى نىشىنى كوردەۋارى
www.iqra.ahlamontada.com

برهان فانغ

نەۋرۇزى / ۱۹۷۹

لەسەر نەمرکی « زمانکۆ » چاپ کراوە

بنچینه کۆمه‌لایه‌تی یه‌کافی ئافره‌تی ئادی نشینی کورده‌واری

بره‌ات قانع

ئه‌وره‌وێ/ ١٩٧٩

پیشگه‌شبه :

نحوه‌های به‌سازی سربسته‌ی نشانده

برهان قانع

چاپخانه‌ی تیرشاد - له به‌غدا

۱۹۷۹

له كوردەوارى تيمەدا ، ئافرەت وەكو مروفىك كار ئەكات و
ئەچەوستەو وە تىكەل بە ھەموو ئىش و ئازارە كۆمەلەيەتەكان ئەبى ،
بەلام وەكو مروفىك خاوەنى راو سەرەستى و ديارى كردنى سەرەنجامى
ژيانى خۆى نىيە^(۱) .

له ولاتى تيمەدا بە تايبەتى لە لادى كاندا - ھىشتا دياردەى ئەو
بىچىنە كۆمەلەيەتيا نەى كە ئافرەتى كوردى پابەندى پاشماو و رۆزىمى
دەرەبەگايەتى لەناوچوو مائە باوان كوردە ، ماوەتەو . . . سەرەستى
ئافرەت لە ولاتى تيمەدا - لە لادىكانا بە تايبەتى - ھەندىك رووى
جياوازی ھەيە لەگەل ئەو سەرەستىيەدا كە ئافرەتى شارى ھەيانە . .
ئافرەتى لادى ئىشەن ھەرچەند تواناى ديارىكردنى سەرەنجامى ژيان و
دوارۆزى خۆى نەو ناتوانى بە ئارەزووى خۆى بە ئاشكرا ھاوپىتى
ژيان و مالى مېرد بۆ خۆى ديارى بكات^(۲) ، بەلام لە ئىش و كارو

-
- (۱) لە گۆلارى ژمارە ۴۵ ى (بەيان) ى كانونى يەكەمى ۱۹۷۷ دا كوردەى
ئەم ناملىكەيەم وەكو باسنىك بلۆ كوردەو ، بەلام لەبەر نەبوونى
چىگا ھەندىكى لى لابرا بوو .
(۲) تا ئىستاش لە لادىكانى كوردستاندا ئافرەت تواناى ديارى كردنى
دەسگىرانى نە . .

رینگاو بانو دهشت و دەر کردن و بهرگ پۆشین دا له ناو سنووری
کۆمه لایه تی خێله کیانهی نهو ناوچه یه دا که تایا نهزی تاپاده یه ک
سه ره بهستی هه یه •

گیروگرتی دواکه وتی ئافره تی لادی نشین له ولانی کورده واری
نهمپۆماندا له رووی رۆشنیری و^(۱) کۆمه لایه تی و سیاسی و ئابوریه وه
یشانه یه کی ترسناکه له بهردهم رێبازی رایه پینی هاوچه رخانه ی سه رجه می
کۆمه لدا و کار نه کاته سه ر هه موو لایه نه کۆمه لایه تی و ئابوری و سیاسی یه کانی
ناو کۆمه ل و دوايان نه خات • چونکه دۆخی پاشکه وتن و به پاشکه وتوویی
مانه وهی ئافره ت زیان به مه سه له ی پشکه وتی کۆمه ل نه گه یه نئ ، ئینجا
هه ر له بهر نه مه یه پتویسته ئافره ت له هه مو بارو دۆخیدا له رووی
تیوری و پراکتیک و مافه وه سه ره به ست بکری بۆ نه وهی گۆپانیکی ریشه یی
له ناخی کۆمه لدا به ریا بیت •

بیرو باوه پی دواخستن و به دواکه وتوویی مانه وهی ئافره ت له هه ر
کۆمه لێکدا رێبازیکی زیان به خشانه و پێچه وانیه ی بیرو باوه پی
شۆڕشگیر و دیمو کرانیانه یه •

پتویسته ئافره ت^(۲) بێته پارسه نگ و لایه نکی گرنگی مه سه له ی
نهو رزگار بوونه گشتی یه ی تیکرای کۆمه ل له رووی سیاسی و ئابووری و
رۆشنیری و کۆمه لایه تی یه وه •

ئافره تی کورده واری نهمپۆمان هیشتا زوره بیان یابه ندی پاشماوه ی
نهو رێبازه فیکری و نه رینه کۆمه لایه تی یه کۆن و دواکه وتوانه ن که
دوورن له گیانی نه ته وه به رستی و کار کردنی سه ره به ستانه و به جی
هینانی پێداویستی به گرنگه کانی گۆپانکاری کۆمه له وه •

(۱) ئافره تی کوردی لادی نشین ته نیا رۆشنیری خێله کیانه ی هه یه

(۲) لیژمه دا ئافره ت به شیوه ی گشتی نه گریته وه ••

ئافرىت ، ھەرچۇن بىۋ لىھىر لايىك بىۋ بەشىكى گىرنگى ئەۋ
كۆمەلەيەۋ لىۋى جىيا ئاكرىتەۋەۋ تىكەل بە ژانۋ ئازارۋ ھەموۋ جۆرە
جىموجوۋلىكى ژىيانەتى •

ئافرىتى لادى ئىشىن ، تا ئىستاش لى زۆر ئاۋچەدا گىرۋدەۋ
مەينەتى نەخۋىندەۋارىۋ نەرىتى كۆمەلەيەتى مالىھ باۋانۋ مىردۋ
خەزورانۋ ، زىچىرە ئەركىكى دەسكىردى پاشماۋەۋ ياساۋ نىمچە كۆلۋنى
لەناۋ چوۋە ••

ھەرچەند ئافرىت لى بۋارى نىشتىمانىۋ نەتەۋايەتىدا نەيتۋانىۋە
رۆلى كارىگەرلەۋى خۆۋ ۋەكو [بەشىك] يان نىۋەۋ كۆمەل بگىرۋ
ئەمەش ھۆۋ ئەۋ دەست بەسەرا گىرتنە فىكرىيەۋ كە بە مىراتى بۆۋ
بەجىۋ ماۋە ••

دەرەبەگايەتى لى ھەموۋ قۇئاغىكىداۋ ھەمىشە ھەۋلى زەۋت كىردىۋ
سەربەستى ئافرىتۋ بە دۋاكەۋتۋۋىۋ مەنەۋەۋ داۋە ، بۆ ئەۋەۋ ئافرىت
ھەمىشە ۋەكو كەرەسەيەكى بازارگانى مامەلەۋى پىۋە بىكرۋۋ بىتتە
ھۆيەكى بىنچىنەۋىۋ بۆ دەرامەتۋ دەسكەۋنى رۆژانەۋ •
ئافرىتى كورد لى دۋ لاۋە دۋچارى چەۋسانەۋە بۋە ، يەكەم :
بارى ئەۋ رىژىمە كۆمەلەيەتىۋ تىايا ئەژى •• دۋەم نەرىتى مالىھ باۋانۋ
مالە مىرد ••

ھەرچەند بارى شارستانىتى ئەمپۇمان ، تا ئىستا نەيتۋانىۋە لى ھەموۋ
روۋىيەكەۋە مەسەلەۋى سەربەستى ئافرىت بىخاتە روۋ^(۱) ، لايەنەكانى
ژىيانى بىكانە ھەۋىتىۋ پىشكەۋتنۋ ژىيانى نوۋ ، بەلام بە پىۋى دۆخى
رۆژگارۋ ئەۋ گۆپرانكارىۋ قوۋلەۋى كە بە ھۆۋ تەكىكەۋە لى ژىيانى
ئادەمىزادى ھاۋ چەرخدا روۋى داۋە ئەمىش تا پادەيەك ھەنگاۋى ناۋەۋ

(۱) شارستانىتى ئەمپۇمان تارادەيەك پابەنلى رىژىمى كۆمەلەيەتى
خىتەكىانەۋە لى ھەندىك بۋاردا •••••

ئەھمىيەتى مېژوۋىي خۆي لە بۈيۈك كۆمەلەيەتتى دا پاراستوۋە دەۋرى
پېشكەۋىتى [بە پىي تواناي خۆي] لە كۆمەلدا گىراۋە ۰۰

تەنبا ئېش كىردن ۋە ھارېكەت كىردن لە مەسەلەي ئابۋورى داۋ
بەھمەم ھىنان رۈالەتتى تەۋاۋى سەربەستى ئافرەت نادات بە
دەستەۋە ۰۰ لەبەر ئەۋە پىۋىستە ئافرەت بە كىردەۋە بەشدارى ئەۋە ئەركە
شۈرشگىر يانە بىكەت كە بوۋنەتە كۆلەكەي راگرتى كۆمەل ۋە پېشكەۋىتى ۋە
بەھمەندى بىرى ئابۋورى ۋەلات^(۱) ۰۰ ۋە لە بۈيۈك سىياسەتچىدا ئەپى
خۆي خاۋەنى خۆي پى ۰ ئەۋەندەي لە لادى دا زىاۋم ۋە شەرزى بىرى
زىان ۋە كۆمەلەيەتتى ئافرەتتى لادى بوم باسى ئەكەم ۰

لەم ناملىكەيدا بە كورتى بىرى زىيانى كۆمەلەيەتتى ئافرەتتى لادى
لە رۆژگارى پايەندى رىزىمى دەربەگايەتتى يەۋە تا ئەمپۇر كە بە
شارستانەيتكى روۋكەش لە بۈيۈك مەسەلەي ئافرەت دا بەرچاۋ ئەكەۋى
بەپىي توانا ئەخەينە روۋ ۰ ۋە سەرمەيە باسەكەمان لەگەل سەرمەيە
نەدايك بوۋنى ئافرەت ۋە دەۋرى رۆژانەي لە زىاندا دىنن :

لە داىك بوۋن :

نەك تەنبا لە لادى كاندا ، بىگرە لە زوربەي شەركەش داۋ ،
تەننەت لە بىنەمالە - بەناۋ پېشكەۋىتىۋە كانىش - دا^(۲) ، ئەۋە بايەخەي
پى نادىر كە لە كاتى لە داىك بوۋنى [كوپ] دا پىي ئەدرى ۰۰ ۋە كو
كوپ شەۋارەي بۇ ئاگىرى ۋە گۈنەزە بانەي بۇ ئاگىرى ۋە ئاھەنگى ئاۋ ئانى
نەۋە تەننەت پېشكەۋىتى لانىكى ۋە كو كوپ بۇ ئارازىندىر تەۋە ۰

زۆر جار بوۋە لە كوردەۋارى دا ئافرەتتى لە كاتى مەل بوۋندا

(۱) لىرەدا ئافرەتتى شارىش ئەگرىتەۋە ۰۰
(۲) مەبەست لە ھەندىك بىنەمالەيە كە خۇيان بە پېشكەۋىتى دائەنن
بەلام لە بۈيۈك مەسەلەي ئافرەتتى پايەندى نەرىتە داۋەتۋەتۋە كانن ۰

که زۆر ماندوو شه کت بووه ، ئەگەر کچی بووبێت مەلۆتکه که یان لێ شاردۆتهوه به یسانووی ناوک برین و چەرا^(۱) کردنەوه لێ یان دور خستۆتهوه بۆ ئەوەی پێ نەزانێ کچی بووه ، لەو کاتە پێ لە ماندویەتیەدا خەفەتی زیادی پێ بخواو لەسەر خۆی بجێ ، کاربکاتە سەر دەروونی و پێ ئالۆژینی ٠٠٠ وە یان ببوریتەوه ، وە پێ یان وتوو شوکۆر کوپت بووه ٠٠٠ وە یان زۆر جار که به باوکی منالە که یان وتوو [کچتان بوو] ، نەختیک راماوو تەنانت ئەم مەسەلەیانە به دەم ئەو جۆرە باوکانەوه گیراوه تەوه که وتوویانە [بریا ئەو شەوه لە ئاش بوومایه]^(۲)

هەتا ئەمپۆش کوردەواری ئێمە لە زۆر شوینیا پاشماوی ئەو چاوه‌پووانی یە میراتی یە ماوه تەوه که چاوه‌پووانی کوپ ئەکەنو کچیان به بیردا نایەت .

جلو بهرگ :

زۆر جار تا کچه که گەوره ئەبێ و ئەبێتە دەستە هەرزەکارو توانای ئیش کردنی دەرو دەشتی ئەبێ هەر جلە کۆنەیی خێزانە که یان لە بەر ئەکات ، که نەختیک هات به خۆدا ئینجا بایەخ به جلو بهرگی ئەدری و شان بەشانی کوپ تەنیا لە بواری پۆشاک دا جیاوازی یەکی ئەو تۆی نابێ^(۳) ، هەندیک شت تا ئەم رۆژگارە دواییەشو بگرە لە هەندیک شوین و ناوچەدا ئیستاش بۆ ئافرەتی لادیکان وەکو شۆرەیی

(۱) چەرا ، یان گۆش کردن ٠٠ یەکەمین ژەمی ئەو خۆراکه شیرەیه که ئەو دریتی ٠٠

(۲) ئەم پەندە لە کوردەواریدا باوه هەر گەسیک لە منالی خۆی رازی نەبێ و ئەتێ ، وانا ئەگەر لە ئاش بوومایهو لە مالهوه نەبوومایه ئەم منالە نەتەخولقا ٠٠ ئەمە نیشانەیی پەشیمانی یە لە منالە که .
وئافرەتیان به وەجاخ دانەئەنا ٠٠

(۳) کچ تا شووی ئەکرد قۆچکەو لەسەر ئەنا ، ئەمە نیشانە بوو بۆ کچان ، پاش شوو کردنیان ئینجا دەسماڵیان ئەدا بەسەردا ٠٠

— روکارى ھەلپەپكىتەكى ئافرىتان بە بەرگى كوردى يەو —

ۋابو ، بۆ نمونە : كەرسەى ئاراشت ، كراسى ناسك ، سەھات
كردنە دەست ، جۆرە پىلاۋىكى مودىل تازە ،^(۱) ۰۰۰ بەلام بە بى خۆ
داپۇشىن و روو پۇش جلوبەرگيان لەبەر ئەكرد ، وە تەنانت دورىنى
ھەندىك پارچەى جلى ئافرىتان لای پياۋان شورەىى بوو^(۲) ۰۰

- (۱) تا ئەم رۆژگارەى دوايش كچان كراسى جاۋى شىنيان بە زۆرى
لەبەر ئەكرد ۰۰
- (۲) درونى ئاۋەل كراس ، يان بلىتىن زىركراسى ئافرىتانە لای پياۋان بە
شورەىى ئەزانرا ئافرىتان خۇيان بە دەست دروو ئەم پارچانەيان
تەدورى ۰۰

ياری کردن :

له لادی دا زوربه یاری یه کانی منالان هەر بۆ کوپانه ، کچ هەر له تمهه نى ده سالانه یه وه هیلک به نیوانى کوپو کچ دا ته کیشری و نتر کچ توانای ده رجوونى له وه هیله نه ، کاتیک گه یشته نه وه تمهه نه له هه موو نه وه یاری یانه دوره په ریز نه وه ستی که کوپان ته یکه نه وه هه ر تیواره ی لی هات وه کو شیوه به ندی یه که ته بی بجیشه وه ماله وه نه گوئی ناگردانه که یانا به ئیش و کارى ناو ماله وه خه ریک بی ، خو نه گه ر ئیشی به ماله دراوسى یه که هه بوو ، نه وا ته بی منالیکى [نیرینه]

• - کۆمه لیک ئافره ت له سه ر جوگایه ک خه ریکى حاجه ت شوړین -

واتا کوپ له گه لیا بروات و بینه وه •• یاری کردنى که چان له ماوه یه کى زۆر که مدا سه ر هه ل نه داو دائه مرکیشه وه ، ئه ویش به په نه جى ده ست نه ژمیردرین •• نه وه یاری یانه ی که گرانه و ئه رکی جوولانه وه و دور

كەوتەۋەي تىايە ۋە كو كىلە بەردىنە ، سى باز ، غارغارىن^(۱) ، يارى
راكردن ، شتى قورس ھەلدان ۋ ۰۰۰۰ بە تەبىئەت كچان خۆيانى لى
ئەشارنەۋە ۰۰

- كۆمەلىك ئافرەت لەسەر چاۋمەي ئاۋىك -

تا ئىستا مەگەر بە دەگمەن ئەگەرنا نەبوۋە كىچىك بەشدارى يارى
كوپانە بىكات^(۲) ، يان بىھوئى ۋە كو كوپان بىچى بۆ راۋو دەرو دەشت ۋ
ئەم لاۋ ئەۋلاۋ كارۋانى شارو بەرە بىكات ۋ بە ئارەزوۋى خۆى بىچى بۆ
سەيران ۋ ۰۰۰۰

-
- (۱) لە مەلىك ناۋچەدا سواری گوی درېژ بون بۆ ئافرەت شورەيىيە ،
تەنانەت بۆ سزاۋ ئەتك كرىن ئافرەتيان سواری گوی درېژ ئەكرد .
(۲) ئەو يارى يانەي كە تايىبەت ھىنى كوپانن ۰۰ ئافرەت لى دور
ئەكەوتەۋە ۰۰ تەنانەت يارى ھاۋبەشى كوپان ۋ كچان نىە .

ئافرەتو خویندەواری :

تا سەرەتای شەستەکان و بگرە بەرەو ژورتریش زۆر کەم لە
دایک و باوک کەچیان ئەناردە قوتابخانە و پێیان ئەخویندن ، - لە
لادبکنا - کەچ لە جیاتی خویندن و خویندەواری لە سەرەتای توانایاندا
نیشە سەرەتایەکانی دەرو دەشت و کێلگەکانیان پێ ئەسپاردن وەکو :
بژار ، پاچە کوڵە ، مەلۆ کردن ، کێشە ، نان و چا دروست کردن ،
ئیشی سەرپەرێز ، ... ئەگەر بیشیان ناردنایەتە قوتابخانە بەر لەوەی

- ئافرەت بەشداری ئەمرکی بەخێوکردنی ئاژەل ئەکات -

قیری نووسین و خویندن بوونایە لە قوتابخانە ئەیان هێناوە دەرەوە هیچ
بەتەنگ روۆشنیری و دواڕۆزی کچانەووە نەئەبوون ، چونکە بە پێی

نهریتی ختله کیانهی لادیگان تیکه‌ل بوونی کچان له گه‌ل کوپاندا ته‌نیا
له بواری ئیش کردنی ده‌رو ده‌شت و سه‌ر کیلکه‌کانا نه‌بوو نه‌ویش که
مه‌سه‌له ئابوری به‌که ناچاری نه‌کردن •

روپوش یان

به‌ر ئی سه‌ره‌والا :

له‌گه‌ل نه‌و ده‌ست به‌سه‌را گه‌راوی به‌دا له پۆشاک و جلو به‌رگ‌دا
سه‌ره‌ستن و هه‌شتا عاباو به‌چه‌و روو پۆشی ره‌ش ره‌ی نه‌که‌وتۆته
لادیگانه‌وه^(۱) •• چونکه ئه‌م عاباو خو پێچانه‌وه‌یه پاشماوه‌ی نهریتی

- ئافره‌تیکی لادی‌یی بی عاباو رووپوش ته‌شی نه‌پێستی -

(۱) له‌لادی‌دا به‌ گه‌له‌ پێ گه‌ه‌وه‌ سه‌یری عاباو به‌چه‌ نه‌که‌نو خوێانی
لێ لا نه‌هه‌ن •• پێ نه‌وه‌ی هه‌ست به‌وه‌ بکه‌ن که ديارووه‌یه‌کی
هواکه‌وتووانه‌یه •••

شارستانی سسئەمی کۆمەلایەتی عوسمانیەکانەو لە شارەکانا سەری
 ھەلداو ھەر لەوێشدا بەمیراتی مایەو ٠٠ بەلام بەداخووە ئێو ئافرەتە
 لادی نیشینی کە لە سەرەتای ژیاپەو بە بێ روو پۆش ژیاووە لە ناو
 کێلگەو دەرو دەشتدا خۆی دانەپۆشیو ، کاتیک ئەبێتە شاری و ئەبێتە
 شارەو بەر لە ھەموو شتیک لە جیاتی بیر لە فراوان بوونی ئاستی
 ھۆشیاری و سەر بەستی خۆی بکاتەو بیر لە عاباو پەچەو خۆ داپۆشین
 ئەکاتەو^(١) ھێلێک بە نیوان باری کۆمەلایەتی خۆی و پیاواندا ئەکێشی،
 ئەمەش ھۆی ئەو بە نەک ھەر باری کۆمەلایەتی لادی کانمان لەبارە
 ئافرەتەو دواکەوتوو ، بگرە شارستانی بەکەشمان شارستانی بەکی
 روو کەشو بێ بنچینە زانستیانە ، لەنگەری خۆی لەسەر رەووشتی
 چاویگەری و لاسایی کردنەوێ کوێرانە راگرتوو ٠

ئیش کردن :

لە لادی دا ھەموو کەس ئەبێ ئیش بکاو دەرو دەشت بچێ و لە
 ئیش و کاری کشتووکال و کێلگەو مەزراکانو بە خێو کردنی ئازەل و
 پەلەو روو ٠٠٠ دا بە شداری بکات ٠٠ ئیش کردنی سەر مێزو بەر چەرخ
 کارگەو کەرەسە کارەبایی و فابریقە تا ئیستا لە لادیکانا نیو^(٢) ئیش
 نیشەجێی و دوکاندازیش زۆر کەمەو ئەمەش بە زۆری بۆ پرو
 بەککەوتەکانو کەم توانا کە ٠٠ ئافرەت بە شداری ھەموو جۆرە ئیش و

(١) ئەم دیاردە دواکەوتویی بە تەنیا لە شارو نیمچە شارەکانا باوی
 ھەبە ٠٠

(٢) ئەبونی کارگەو چەرخ گەورە ئیش کردن ئاستی ژیاپە لادی
 بە دواکەوتویی ھێشتۆتەو ٠٠

- تافرهت سه‌په‌رشتی دروست کردنی بهره‌مه شیرمه‌نیه‌کان نه‌کات -

کارینکی ده‌رو ده‌شت و گه‌لا کودن و خه‌رمان و دروینه‌لا ناوداشتن و توتن و
ته‌په‌کال و نه‌کات .. شان به‌شانج پیاو بهره‌م شه‌هیتی و بی

- تافرهت چاودیری په‌روهرده کردنی مثال نه‌کات -

دوا که وتن نهرکی سهرشانی خوی به پویه نه بات ، به لام له زیر
چاودیری پیاوان دا ۰۰ نافرته جگه له یشو کاری دهر و دهشت و سهر
کینگه کان یشو کاری ماله و هوش رائه به پیتی وه کو : درومان ، نازو
چیت دروست کردن ، میوان به پی کردن ، جل شتن ، مال
رازانده وه به خیر کردنی مثال ۰۰۰ که نه مانه به تایه تی یشی دیاری
کراوی نافرته تان و پیاوان دهستی لیوه نادهن .

نافرته و **پیشه ی دهستی :**

تا یشتاش ماکي نه و دابه شکر دنه کومه لایه تی به که له هزاره کانی
دو و مه و سیه می پیش زاینی دا باری کومه لایه تی له [می وه جاحی] به وه
گوپیه سهر باری [نیر وه جاحی] له هه ندیک
شوینداو یشی پیشه گهری سووکی خسته نه ستوی
نافرته و کشتو کال و ناودیری و شهرو شوریش بوو به پیشه ی

- کچان خهریکی فهرش دروست کردن -

بیاوان ، هیشتا شوینه واره که ی له ناو ئافره تی لادی دا ماوه ته وه و ئافره تی لادی به هوی نه بوونی ئامیری تازه ی پیشه گهری یه وه له ولاته که مانا ،

- کچیکی پیشه گهر خه ریکی فهرش دروست کردنه -

- ئافره تیکی پیشه گهر ته ون گهری نه کا -

ئهو که لو په له پتوستانه ی که له گهل ژیا نی روژانه ی کومه له که مانا به کار دین و پتوستان ، به دهست وه له سه ر شنه وه ی سه ره تایی ، یان به

چەرخى دەست گىپ دەيان ھىننە بەرھەم ، ئەمانەش دوو بەشن ھەندىك
لەم پىشە دەستيانە واتا بەشى يەكەميان كە شىۋەي بەرھەم ھىنانيان
فۇرسەو پىۋىست بە زۆر خۇماندو كەردن و چەكوش كارى ئەكات وەكو:

ئافرەت لە كاتى تەشى رىستن دا -

ئاسىگەرى ، دار بېرىن ، دار تاشى ، مس گەرى ، نەقاپى و
ئەمانە تايەت بۇ پىاوانى ، بەلام ئەو ئىشە سووكە نىشتەجى پىانەي كە
لە مالىۋە ئەكرىن پىشەي ئافرەتە ھونەرمەندە [دەست رەنگىن] ەكانىن^(۱)،

(۱) (دەست رەنگىن) ۰۰ بەو ئافرەتە ئەلەين كە پىشەي دەستى
ئەزانى ۰۰

وه كو : رستن ، چنين ، درومان ، چينخ كردن ، تهونگهري ، [بهپه
دروست كردن] ، ههوپگهري [ديزو و گوژه] كه لاره دروست كردن ،
... به زوري ئافرهتي كورده واري لهم پيشه دهستيانه تهزانن .

ئافرهت و ئابووري ماله باوان :

مه گهر به ده گهن ، ته گهرنا ئافرهتي لادئ نشين نهى توانيوه
بيته خاوه نى مه سه له يه كى ئابووري سه ره بخوي ناو خويى نه له ماله
باوان و نه له ماله مي ردا .. هه نديك ئافرهت نه بئ كه به هوي
دهسته بهري ماله باوانيانه وه به شه ئابووري يه كى شيوه سه ره بخويان هه بئ ،
ته و يش زور به يان تواناي خه رج كردنيان به ئاره زووي خويان كه مه و
ته بئ هه ر پرس به مي رده كانيان بكه نو له قسه يان ده ر نه چن^(۱) ،
ئافرهتي لادئ موچه و مانگانه يان نه ، تهركي روژانه يان بئ يادداشت
به پيوه ته بهن ، هه ر كاتيكيش ماله باوانيان به جئ هيشت ، يان لاي
مي ردا به ره و ماله باوان گه پانه وه خاوه نى هيچ شتيك نين و به يوه ندي
ئابووريانه يان له هه ر دوو حاله ته كه دا به ماله مي ردا و ماله باوانه وه ناميني .

ئافرهت و ميراث :

زو ر كه م ئافرهتي لادئ نشين له پاشماوه ي كينگه و زه وي و زارو
باخ و خانوو به ره و ئازهل و كه لوپه لي ناومال و پاره و زيرو تفافي پساوان
ميراثي بهر بكه و تايه ، يان بي درايه تي ، له گهل ته وه شدا كه هه ر دوو

(۱) ده راهه تي روژانه ي هه مو خيزانتيكي لادئ له سه ر ئابووري خيزان
دا ته نري ۰۰ وه به تاييه تي ئافرهت تواناي ده سكارى گردني ته و
ده راهه ته ي نه .

دده لانی یاساو شهر یه تی ئیسلام بی بهشیان نه کردوون ۰۰ زور کهم
 هه بووه ئافره تیک میراتیکی ختله کیانهی له ماله باوانه وه بردیت بو ماله
 میرد ، وه یان له ماله میرده وه هینایتیه وه بو ماله باوان ۰ نه وه
 ئافره تانهش که میراتیان نه درایه بهشیکی زور که متریان له بهشی
 راسته قینهی خوی پی نه درا ۰۰ نه مه بوته هوئی نه وه که ئافره تی لادی
 نشین نه له ماله باوانو نه له ماله خه زوران [وه یان میردان] ماوه یان
 نه درا وه بینه خاوه نی بهشیک له مه سه له ی ئابوری خیزانه که یان و به
 ئاره زووی خوی مامه له و مامه له کاری پیوه بکات ۰۰ هر له بهر نه مه
 هویه شه که ئافره ت توانای شت کپین و فروشتن و مامه له و مامه له کاری
 نه بو وه نه وه سه ره به سیه ی نه درا وه تی که وه کو یه کیک له نه ندانی
 خیزانه که یان نرخ ی فروشر او یک ده ست نشان بکات وه یان شتیکی
 قهواره دار بی پرسی گه وره ی مال بو ماله که بکری یان بی فروشی ۰۰
 هه ندیک ئافره ت که ده وری سه ره گه وره ی مالیان گپرا وه و ده م زامتی
 ناو خیزانه که یان یون نه مانه زور گه لای له هه مان کانا سه لایچی یان له
 یاساو نه رته کو مه لایه تیه کان کردوله و به هیزی به توانایی و لی هسانووین
 خو یانه وه خو یان له کاروباری ئابوری ناو خیزانه که دا فەر ز کردوه ۰

ئافره تو گه شت و گوزار

جگه له ئیش و کاری ده شت و ده لای ناو کیلکه کان ، هه ندیک جار
 به شداری کو بونه وه گشتی یه کانی وه کو : [پرسه ، زه ماوه ند ، هر دوه
 به پی کردن ، هه ره وه ز ، سه یران و ۰۰۰] (۱) نه گه دن ، سه لام گه شتی
 شاران و نه مه لاو نه و لا چون هیشا به نیسه ت ئافره تی لادی نشینه وه
 بیری لی نه کرا وه ته وه ، زور سه یره و زور جار هه ندیک له لاوه به ناو

(۱) له م بوارانه دا زور به ی ئافره تان پیکه وه ن ۰۰

روشنپیره کانمان^(۱) که نه سهر سهر بهستی ئافرهت و مافی رزگار بونیان
لهو نه ریته دست به سهر اگیراویهی ئافرهتان نه نووسن که چی خویان
له ههمان کاتا ماوهی نهوه نادهن خوشکه کانیا و هیان نهو ئافرهتانهی
به یوهندی خیزانی یان پی یانهوه ههیه بجه سهران و گهشتی نهه لاو

- دیمه نی هه لپه پکێ به کی ئافرهتان -

نهولا .. سهر بهستی دان به ئافرهت له بوازی گهشت و گوزارو نهه لاو
لا چون دا به کیکه له مهرجه پتو بستیبه کانی زیانی ئافرهت که راسته و
خۆ کار نه کاته سهر فراوان بوونی ئاستی روشنپیری و باری به رههم
هینانی سهر بهستیانهی *

ئافرهت و هونهر :

زۆر کهم ئافرهت به شداری ئهرکی هونهری میلی نه کات ، یان
له سهر شانۆ ده رته کهوئ ، نهه به نسیبهت ئافرهتی شاری و روشنپیره وه ،

(۱) نهو لاوانه نه گریته وه که ته نیا به قسه دا کوکی له سهر ئافرهت
نه کهن و به کردهوه ئی حور نه کهونه وه ..

وہ ہەر ئەم خۆ شاردنەوہی ئافرەتە لە ھونەر و ھونەری شانۆ گەری
کارئێکی گەورە کردۆتە سەر لاوازکردنی رێبازی پیشکەوتنی بەھرە
ئەم ھونەرە میلییە ۰۰

وہ ہەر ئەم خۆ دور خستەوہشە بۆتە ھۆی دواکەوتنی ھونەری
شانۆ گەری و ھەندیک ھونەری تری میلی مان لە کوردستاندا ۰۰ لە
لادیکانا ئافرەتی لادی بە تاکە فیری ھەلبەپکئی و گۆرانی و چەپلە لێدان
ئەبن ۰۰ وە لە کۆنەوہ لە ھەندیک بواردا ھونەری ئافرەتان لە گەل
ھونەری پیاواندا جیا کراونەتەوہ و ھێلکی ئاشکرا بە نیوانیان کیشراوہ ۰۰
نا ئیستا لە لادیکانی کوردستانا [مەگەر بە دەگمەن] گەرنا نەبووہ
ئافرەتیک وە کو پشەی ھەمیشەیی گۆرانی بێژ بێ یان لە بوارە
گشتی یەکان و کۆپو کۆمەل و ئاھەنگەکانا بە سەر بەستی گۆرانی
بلی^(۱) ۰۰ تەنانەت چەپلە لێدان بۆ گۆرانی لە لادیکانا لە لایەن ئافرەتەوہ
بە شەرم دائەنری ۰۰

مەگەر لە بوارئێکی زۆر دەرکەونوو میلی یانەدا ئافرەت تیکە لاوی
ھەلبەپکئی [رەشەلەک]^(۲) بێژ ، یان لە کاتی ھەرەوہزی ئیشی دەرو
دەشت دا کہ لە کەسو کارو دی کەیانەوہ دوورن ۰۰ زۆرتری
ھەلبەپکئی رەشەلەک لەو کاتانەدایە کہ لە کێلگەکانا کۆ ئەبنەوہ یان
لە کاتی مازو گەزۆ کردنا لەناو دارستانەکانا ، چونکە لەم کاتانەوہ
زوربەیی ئافرەتە ئیشکەرەکان لە کەسو کارو باوک و براکایانەوہ
دوورن و خۆیان رێگای سەر بەستی خۆ نواندن بە خۆیان ئەدەن ۰۰
ئافرەتی کورد وەکو حیکایەتخوان ئەو جێگە یە نەدراوہتی کہ لە ناو

(۱) گۆرانی ئافرەت بە زۆری مەقامە خەمناکەکانو لاواندنەوہو
بالتۆرە ۰۰

(۲) ھەلبەپکئی تیکە لاوی پیاوانو ژنان ۰۰

كۆپىنكى فراواندا دابىشىۋ داستانىكى كۆنى رابوردو بەسەر بەستى يەوە
بگىپتەوۈ بۇ خەلك ۰۰ ئافرەت تەنيا لە رىگىلى دەرو دەشتو بە دەم

- ئافرەتتىك گىلۈلە بەن ھەل ئەكات -

ئىشەوۈ لەسەر كىلگەو مەزراكان ئەتوانى گۆرانى بلى^(۱) ئەویش مەگەر
زۆر تەنيا بىۋ دىنيا بىۋ لەوۈى كەسىكى تر لە نىزىكى يەوۈ
نە گوۋى لى بىۋ بىۋانى گۆرانى دىلدارى بلىۋ لە گۆرانىە كانىا لەگەل
لاۋىك وە يان دەسگىرانە كەيا بدوۋ ۰۰ زورىەى گۆرانى ئافرەتان
خەمناكنو خۆيان ئەلاۋىتتەوۈ ۰۰ وەيان شىۋە ئابىيە ، وەيان گۆرانى
بە جوانى ئافرەتتىكى تردا ئەلەن ، ئەم ھەموو گۆرانىە كوردى يە
فولكلورى يە پياۋان وتويانە نەك ھەندىكىان بەلكو بەشىكى زۆرىشيان

(۱) دورە پەرىزى ئافرەت لە گۆرانى بۆتەھۆى دواگەوتنى لايەنىەكى
ھونەرى كوردى ۰۰

باسی جوانی نافرته و یارو دلدارو دسگیران نه کهن به ناشکرا ، به لام
سهیره که نه وه به نه گهر کچیک کورانی به کوپنکدا بلئی لئی نه کړئ به
چه پله ریزانو به نو شوره یی و له زور شوینو کانا باسی به خرابی
نه کړئ .

نافرته و دلداري :

نافرته تی لادئ نشین وه کو هموو لایه نه کومه لایه تیه کانی تری
زیانمان له دلداري و دیاری کردنی دسگیران دا سهر به ست نین و^(۱) ته نانه ت
نم مه سله به زور به نه پئی له ناو دلی خو یانا نه هیلنه وه . نافرته تی
لادئ له بواره دا نه مهنده سهر کویر کراوه مه گهر له دوره وه چاوی به

- نم نافرته خوری به شانه نه کات -

دسگیرانی بکه وئو سهرنجی بدا ، نه وانه نه بی که که سو کار وانا

(۱) دلداري نافرته له ناو دمرونی نافرته که دا تواوه ته ووه ، پورده به کی
شیوه شوره یی به سهر ناشکرا بوونیا کیشراوه .

باوكو براو ناموڙا كه پي يان ته لين [حهقدار] ديارى يان ته كهن ۰۰
خو ته كهر له شويتكى دوبه دوویدا هم دو ده سگيرانه پيكه وه بيسرین
تهوا به شيوه يه كى ناشيرين بويان حساب ته كړي ۰۰

تافره ت و شوو كردن :

دو زينه موى مړدو ، ديارى كردنى سهره نجامى ژيانى دواړوڅو
له گهل مړد پيكه وه ژيان [شوو كردن] هيشنا له ژبر ده سه لاني باوكو
براو كه سو كاردا ماوه ته وه^(۱) ۰۰ همدو ماله باوان - باوكى زاواو
بوك - مامه له و مامه له كاري به شوو كردنى تافره ته وه ته كهن كه ته ممش
بنه ماي ته و ريژيمه كومه لايه تيه دوا كه وتوانه يه ماوه ته وه كه
دهره به گايه تى له گهل خوځى دا بايه خى پي ته دان ۰۰ تافره تى لادى له
شوو كردنا هېچ دهورينكى خاوه نداريتى مه سه له كى نيه به لكو ته نيا
وه كو كه ره سه يه كى بازركانى زيندو سه پرى مه سه له كه ته كاو سه رنجى
قوناغه كانى ته دا ۰۰ باوكو برا مه سه له شوو كردنى كچ ته كهنه
دارده سى چاره سهر كردنى چندان گپرو گرفتى تابورى يان و به جوړينكى
نارپه وا مه سه له كه ته كهن به ژبر چمكه وه كه ته نيا روکاره تابوريه كى
ره چاو ته كهن ۰۰ جياوازي ته من له نيوان كچى به شو دراوو ته و
زاوايه دا هر چند زور پي لای باوكو براى كچ جينگای باسو لى
دوان نيه ۰۰ تافره ت له دواى شوو كردنى هېچ به يوه ندى يه كى
توبوريانه ي به ماله باوانه وه ناميتى و ناشتوانى له سامانى چهند سالي
پاشكه وته ي ماله باوانى - كه به دريژاينى ته منى ره رنجى تيا داوه - هېچ
شيتك له گهل خوځى بيات بو ماله مړده كى همدو كو له ماله مړده كمشيا

(۱) تافره ت له بواى شوو كردنا ته نيا وه كو كه ره سه يه كى بازركانى
مامه له يتيوه ته كړي ۰۰ تواناى دا دهورينى نيه ۰۰

- کۆمهلىك ئافرهت له كۆبونمويه كى مانمىياندا -

نايتنه خاوهنى ههچ مهسهلهيه كى ئابوورى يانه .. شوو كردنى ئافرهتى
 لادى به پى بارى ناوچهو نهريتى خىله كيانى كورده وارى چهند جورن
 وه ههر ناوچه يان ههر تيره يهك چهند دابو نهريتىكى جياجيان له
 بوارى ژن خواستن و ژن به شوو دانا ههيه^(١) .. ههرچهند ئيمه لهم
 نامىلكه بچكوله دا ناتوانين ههموو روکاره كۆمهلايهتى و دابو نهريته
 خيله كى و تيره گهريه كان باس بكهين به پى ديارى كردنى سنوورى
 ناوچه كان ليكيان جيا بكهينهوه ، بهلام ئموا ئهو شيوه گشتى بهى كه له
 زور بهى ناوچه كانى كوردستانا باوى ههيه يهك له دواى يهكو به پى
 توانا باسان لئوه ئهكهين :

(١) بهلام له ههميانا مافى ئافرهت زموت كراوه ..

شیربایی :

کووترین بنچینهی دوا که وتووی مهسه لهی ئافره ته^(۱) ، یان بلین بارمهیه کی داراییه ، که کپین و فروشتنی ئافره تی پئی نه کری ، نهو ئافره تانهی شوو نه کهن - له لادیکاناو ته ناهت هه ندیکش له شاره کان که هیشتا پابه ندی نهو نه ریته کو مه لایه تیه ختله کیانهن - میقدارنک پاره وه یان پارچه یه ک زهوی ، باخ ، کیلگه یه ک ، پارچه یه ک چه ک ، فهرش ۰۰۰۰ به ناوی شیربایی یه وه له بهای ئافره ته که دا وهر نه گیرئ ، ئه مهش به پئی دابو نه ریتی شوین و ناوچه وه یان به پئی نه ریتی تایه تی تیره گه ری و تایه فه کاری یانه نرخ بو ئافره ته که دانه نرئ ۰۰ له هه ندیک بوواریشدا ئافره تی شوخ یان ئیشکرو ده رکه وتو به های زیاد نه کا ۰۰ وه ئه مهش به پئی ریکه وتنی نتوان هه ردوو بنه ماله ی خه زوران دیاری نه کری ، سهیر ئه وه یه ئافره ت که خاودنی راسته قینه ی مهسه له که یه ناتوانئ په نجه بخته کاره که وه ، وه یان سه ریچی لئ بکات له کاتیکدا نه گه ر باوک و براو که سو کار له سه ر نه م کاره رازی بون ۰۰ هه رچه ند ئیستا ئه م کارهش روو له که مبونوه دایه وه له ژیر په رده ی شه رم و شووره یی و - تا پاده یه ک - به دزی یه وه مامه له ی پئی نه کری ۰۰ ئینجا ئه مه یان گه وره ترین بنچینه ی نا هه مواری ژیا نی ئافره تی لادئ یه ۰۰ چونکه زور جار وا پئی نه که وئ ئافره ته که نهو پیاوه ی به دل نهو چه ز ناکا له گه لیا بژی ، به لام به حوکمی سامان و رازی کردنی ماله باوانی ده ست به سه ر چه زو ئاره زوو زیان و دواوژی به ختیا ری و ژیا نی ختیا نی نهو ئافره ته دا نه گیرئ ، که نه مهش زور به ی له نه نجامدا نه بیته هو ی دور که و ته وه و روودانی چه ندان ئازا وه و گهرو گرفتی زیان له نتوانا نا ۰

(۱) گه وره ترین بنچینه ی دوا خستنی ئافره تو نا شیرین کردنی رو خساری کو مه له ۰۰

ژن بهژن :

دياردهيه كي زۆر ناپهسهنده^(۱) ، تاريكترين رووي ژيانى دوا
كهوته يى كۆمه ل نيشان ئه دا ، ئالوگۆر كردنى دوو ئافره ته كه له
بارمه ي يه كترى دا ئه درين ، ههريه كه ئه بته مايه ي شيربايى بۆ ئه وى
سريان جگه له وى كه خۆشى ئه فروشترى ..
ئهمهش له هه ندېك شوينا پارسهنگى ههيه ، وهكو ئه وه زۆر
جار رى كهوتوووه كچه ههزارىك و كچه دهولمه نديكيان ژن بهژن يان
بلىن ئالوگۆر پى كردوه ، به پى نهرىتى ناوچه كه هه مېشه پارسهنگى
رئز به لاي كچه دهولمه نده كه دا شكاوته وه^(۱) ، ئه بى خواوه نى كچه
ههزاره كه وانا - ماله باوانى - جگه له وى كه كچىك ئه دهن له
بارمه ي كچه دهوله مهنده كه دا ئه بى شتىكى تریشان بده نى ، يان
زۆر جار ئافره تىك له بارمه ي دوو ئافره ت دا دراوه ، ئه ميان له
كوردده وارىدا تا ئيستاش له زۆر شوپىن دا باوى هه ر ماوه ، وه تىكراي
ئهم مه سه له يه له ئه نجامدا ئه بته هوى ئازاوه دىل يه شان و زۆر جار له
بنه په ته وه هه ل ئه وه شته وه .. سه ره تا ناكو كى يه كه له لايه نيكانه وه
روو ئه دات به لام لايه نه كه ي تریش تپوه ئه گلى و ئه بته هوى ده ست له
يه كترى هه لگرتن و ده س به ردار بون له و ژيانه هاوبه شى يه ..

ژن بهژن وه كو وتان يه كىكه له و ديارده هه ره ناشرى نانه ي كه
تېكه ل به ژيانى كۆمه له كه مان بووه كۆمه له كه مان - تاراده يه ك - ده قى
پنوه گرتوووه .. لهم كاردا ئافره ت جگه له وى خوى وه كو كه لوپه لىك
ئه فروشترى له هه مان كاتا وه كو ده س مايه يه ك ئافره تىكى ترى پى
ئه كپرىته وه ..

(۱) نارموا ترين ديارده ي كۆمه لايه تيه كه ژن دوجار ئه كات به كه ره سه ي

فروشتن .. لهم بواره دا ژن ئه فروشترى تو ئه كپرىته وه ..

(۲) ئه ميان ديارده يه كى چىنايه تى يه ..

زاواړه :

کورډ ته لېږي : [نه بوونی سهر به مالی دوزمنا ته کا] واتا مړوڅی دمس کورت و نه دارا په نا ته باته بهر گه لیک شتی ناپه و له ژيانا^(۱) ..
نهمه یان نه ویه کاتیک لایک ته یه وې زن بخوازی ، به لام نه پاره ی شیربایی و نه بارمته ی زن به زنی نه^(۲) ، بو نهمه له گمل مالی خه زورانی واتا - ماله باوانی کچ دا - ری ته که وې که ماوه ی سالت یان زیاتر - به پی ریکه وتنی نیوان خو یان - له مالی خه زوران بمیتیه ووه -
» وه کو ره نجهر ، یشیان بو بکات ، بهرو بوومی ره نجی نه و ماوه یه بکه ویته بارمته ی شیربایی یه ووه ، نهم روا له تیان هه ندیک جار بهر له وې ماوه ی دیاری کراوی یش کردنی [زاوا] ته و او پی و بیته سهروکاری گو یزانه ووهی ده سگیران ، گیرو گرتی تی ته که وې و هه له نه و شته ووه .

گه وړه به بچوک :

نهمه ش جوریکی تری زن به زنه که به ئاشکرا مۆرکی دواکه وتنی کومه لی یا ده رته که وې^(۳) ، وه نهمه یان له هه مو کاتیکدا گیرو گرتی له زن به زن زور تره .. نهم کاره له سهر نه ووه دامه زراوه ئافره یتکی هه رزه کار ته گو یزانه ووه له بارمته ی کچیکي منال دا ، کچه مناله که بو کو پیکي منال و کچه گه وړه که بو کو پیکي گه وړه .. ینجا زور جار باوکی کچ ، کچی خو ی ته دا به زن بو خو ی که نهمه یان هاوشانی یه که یه ، وه یان زور جار ری ته که وې پاش نه ووهی کچی گه وړه گو یزایه ووه به ماوه یه که کچی بچکوله ی دیاری کراو له بارمته ی کچه گو یزراوه که دا

(۱) نهمه یان باری ناخوشی موزمرا نی خه لک دمرنه خات ..

(۲) له هه ندی ناوچه ی تری گوردستان زاوا به ندی پی ته لین ..

(۳) لم بواره شدا ئافره ت له هه ردو لوه مامه له ی پی نه کړی ..

ئەمرى ، ئەمە ئەيتە ھۆى خولقاندنى گېروگرفتىكى تازە لە نيوان
 ھەردوو بىنەمالەكەدا ، يان ئەبى كچىكى تريان بدەننى يان پارەيەك بە
 ناوى شىربايەو يان ئەوئا ئەمانىش كچى خويان لە مائە خەزوران
 دېنەو ۰۰ ئەنجامى ئەمەش ھەمان ئەنجامى پې لەسەرگەردانى و
 ئالۆزىيە كە لە بنچىنەكانى ترا روو ئەدات ۰۰ ئەمانەش ھەمو سەربارى
 ئەو ناكۆكىيە نەيتىيەى كە لە ناو دلى زوربەى ئافرەتە ئالوگۆپ
 بى كراوہ كانا ھەيە ۰۰

خوين خوش کردن :

روو ئەدات كابرايەك لە دەستى دەرنەجى ، يان بە ھەر ھۆيەكى
 ترەو بى زەلامىك ئەكوژى ، دوژمنايەتى ئەكەويتە نيوان ھەردوو
 بىنەمالەكەو ، ئافرەت لىرەدا ئەيتە قوربانى دەستى ھەرزە كردارى و
 كەرەسەى ئاشت بوونەوہى رووداوہ كە لە نيوان ھەردوو لادا^(۱) ۰۰
 لەسەر داخوژى كەسوكارى كوژراوہ كە رى ئەكەوون كە بىنەمالەى
 پياو كوژە كە ئافرەتلىك يان ئافرەتلىك ھەندىك پارە ، يان ئافرەتلىك و
 پارچە زەوىيەك ، باخلىك ، پارچەيەك چەك ، ۰۰۰۰ بدەن بە مالى
 كوژراوہ كە ، پاش ئەم رىكەوتە بەو ئافرەتەى كە ناكۆكىەكەى پى كپ
 ئەكەنەو ئەلن : [لە خوين دا گىراو]و بە كارەكەش ئەلن [خوين
 خوش کردن] ۰۰ واتا لە بارتەى خوينى كوژراوہ كەدا وەرگىراو ،
 ئىنجا مائە خەزورانى ئەو ئافرەتەو كەس و كارى كوژراوہ كە ھەرگىز
 دليان لەم ئافرەتە پاك نايەت و ھەمىشە وەكو قاتلىكى گىراو سەبرى
 ئەكەن و رىزى لى ناگرن و بە تايەتى ئازاريسى ئەدەن و ريش ئەكەوئى لە
 پەنامەكە كدا بى كوژنەو ۰۰ خۆ ئەگەر ھاتو ئەو ئافرەتە لە خوين

(۱) ئافرەت لەم بوارەدا تەنيا دەورى كەرەسەى ئاشت بونەوہ
 ئەگىرتى ۰۰

گیراوه برپاتهوه ماله باوانی بهو نیازه که ئیتر نه به تهوه بو ماله خه زوران
 تهوا مهسه لهی خوینه که سهر له نوئی دهست پی ته کاتهوه . . ئینجا شهو
 ئافره ته تا مردن دهست به سترای دوژمنه وه له زیانه تاله دا نهژی . .
 زور جار ههر بو نهوهی تهو ئافره ته له حاله تیکی ددرونی ناخوشدا
 بژی ژنی به سهر دینن کهوا ئیستا دینه سهر باسی ژن به سهر هینان و
 روکاره ناشیرینه کانی .

ژن به سهر هینان :

ههر چهند ئایینی ئیسلام و تا ئهم دوا یهش یاسای کۆمه لایه تی ریگری
 لهوه نه ئه کرد که پیاویک بیته خاوه نی دوو ژن یان زیاتر . . زور جار
 پیاو له ناوچه ی کورده واری دا دوژن یان زیاتری هیناوه و نه مهش
 ههریه که به جوړیک پابهندی پیوستی یه کی روژانه ی تایه تی بووه . .
 زور کهم له بهر به پپوه بردنی ئیش و کاری ناوما و میوان به پی کردن و
 ئاژه ل به ختو کردن ناچار شه بو که دوژن پی^(۱) ، وه یان له بهر
 نه بوونی منال وانا له بهر وه جاخ کویری - وه کو ئه لاین - ژنکی تری
 نه هینا بهو هیوا یه ی که له ژنی دوه م منالی پی . . وه یان ناکوکی
 توندو تیزی نیوان ژن و میرد ته گه یشته تهو راده یه ی که پیاوه که بو تو له
 سهندن له ژنه که ی ژنکی تری نه هینا ، یان ههر له بهر ته وژی
 ئاره زووی جنسی پیاوه که وه یان چهند ئیعتیاراتیکی تر له زور جیگدا
 دو ژن یان زیاتر ته گوێز رایه وه ، ههر کام له مانه وه ههر هو یه ک له مانه
 بوا یه کاره که کاریکی ناشیرین و نا دیمو کراتانه یه . . لهم بواره دا زهوت
 کردنی سه ره بهستی ئافره ت زیاد له روکاره کانی تر به دیار ته که وی . .

-
- (۱) بنه ماله هه ژاره کان که متر ئهم کاره یان تیاروو نه دات . .
 (۲) لیره دا ده سه لاتی کۆمه لایه تی پیاوان به ته وای ئاشکرا نه کا . .
 له بوا ی د دوستکردنی هه وی ساری دا . .

وہ ئەمەش زۆر جار ۋە ھاو مێردەکان پێکەووە توانیویانە بژین ئیتر
 لەبەر ھەر ھۆیکە بو بێت ، وە زور جارێش ھەر لە یەکەمین رۆژی
 سەرەتای گواستەوێ ژی دوو مەووە ناکۆکی و توندو تیژی لە نێوان
 ژی یەکەم و مێردە کەدا لە لایەکی و نێوان ھەردوو ژی کەدا لە لایەکی تر وە
 دەستی پێ کردووە زوربە ی ئەنجایش بۆتە ھۆی جیا بوونەووە

- پیرە ئۆتیک بە گۆلە دارەووە -

ھەلۆ شاندنەوێ خێزانی یەکەم لە بنەپەرەووە یان سەرەگرتنی خێزانی
 دوو مەووە زۆر جار ھەریەک لەم بنچینە ناپێکەن بۆتە ھۆی خۆکوشتن و
 خۆ دەرمان خوارد کردنی ئافرەت وە یان دەرمان خوارد کردنی پیاو کە.

رەووشتی زاوا :

ئەوێ لەم بوارانەدا کە بیرى لێ نەکرا بێتەووە رەووشتی زاوا یە ،
 ئەگەر زاوا شیربایی ، یان بارمە ی ژی بەژن ، یان ھەر ھۆیکە تری
 رازی کردنی مائە خەزورانی ھەبوو ، ئەوا ئیتر مەگەر بەدەگمەن

پاوکی کچ بیر له رهووشتی یان نهخۆشی وه یان ناوو ناو بانگی زاوا بکاتهوه^(۱) .. بهلای زوربهی لهو باوکه کچانهوه گرنگ تهوهیه داخوازیه کانان به بی کهموکورتی بهدی بیت *

زۆر جار ئافرهتیکه شوخی دامین پاکی ههمن و رهووشت جوان گیرۆدهی پیاوینکی رهووشت نزمی نهخۆش تهبی و ناتوانی لئی دهرباز بی ، ههر وه کو زۆر جاریش به پیچهوانهوه ئافرهتیکه دمهوههری تهبهل و هیچ نهزان تهبته هاوسهری کوپینکی زیرو فرمانکهرو ئازا^(۲) .. بهلام ههردوولا له ههردوو حالهتهکهدا ناچار تهبن مل بو پریاری کهسو کاری له خۆیان گهوره تر کهچ بکهن .. وه لهم بوارهدا به زۆری ئافرهت زههر تهکا ، وه چونکه شتهکه له سهز بناغهی خۆشهویستی و به ئارهزوو یهکتر ناسین یه له تهجامدا هه ههرهس دینی *

هاومال چیتی :

تهمهش دهردینکی کوشندهو چاویلگهری یهکی باشکهوتوانهیه که تهماشای پلهو ئاستی دارایی مالهباوانی ههردوولا تهکرتی ، بو نمونه تهگهر کوپه جوتیاریک له گهل کهچه ئاغایهکدا ، یان کوپه ههزاریک له گهل کهچه دهولمهندیکا یهکتری یان خۆش بوی ، تهو نهریته هاومال چیتی یه ههرگیز رینگای بهیهک گهشتیان نادا^(۳) ، بهلام به پیچهوانهوه تهگهر کوپه دهره بهگیک ، یان کوپه دهولمهندیک بهوئ کچی جوتیاریک یان یهکیک له خۆی ههزار تر بخوازی تهوا زۆر به ئاسانی بو

- (۱) لهم بوارهدا تهنیا جی بهجی کردنی دا خوازیهکانی ماله خهزوران خۆی تهنوینی .. که ئهوش شیربایی یه ..
- (۲) ههردو حالهتهکه له کوردمواری دا ههیه ..
- (۳) تهمهش دیاردهیهکی تری چینهیهتیانهیه ..

ئەجىتە سەر ، كۆلكە دەره بەگە كان كە ھىشتا غەنە ناتی دەره بەگاپە نى '۱
 مىشكىيانا ماو ھەرگىز كىچ بە چىنى جوتيارو ھەزار نادەن ۰۰ ئەگەر
 كۆلكە دەره بەگىكى وەك خۇيان دەست نەكەوت ئىنجا كىچە كەيان ئەدەن
 بە كوپە مەلاو كورە شىخى ناوچە كە يان فەرمانبەرلىك ۰۰ بەو مانايە كە ئەمانە
 خۇيان لە چىنى بۆرە پياوان - واتا ھەزارە كان - بە گەرە تر ئەزانن ۰۰
 لە بواری ھاومال چىتى دا بەر بەرە كانى يەككى چىنايە تىنەى نەتى لە نىوان
 چىنە جۆر بە جۆرە كانى ولاتى كوردە واريدا ھەيە لە مەسەلى ژن
 خواستىن ژن بە شوودانا ۰۰ ئەم بەر بەرە كانى چىنايە تەش زۆرتى بە
 نەرىتى خىلە كىانەو بارى ئابورى توئىرو تىرەو ھۆزە كانەو بەندە ۰
 زۆر جار رى ئەكەوئى كىچە ئاغايەك و كوپە جوتيارلىك ، يان رەنجەرلىك
 بە دزى يەو ەك ئەكەوون و ھەردو لا تەوقى مل كەچ كەردن بۆ بارى
 چىنايە نى ئەشكىن و مائە باوان بەجى دىلن و ئارەزووى خۇيان ناكەنە
 فوربانى نەرىتى كۆمەل ۰۰

رادوو كەوتن :

رادوو كەوتن ئەنجامى سەرگرتنى ھەزو ئارەزووى خۆشەويستى
 نەتىنى دو دلدارى كوپو كىچە^(۱) ۰۰ زۆر جار ئەو دوو كوپو كىچەى كە
 يەكترىان خۆش ئەوئ و ھەز ئەكەن لە گەل يەكترى دابرىن لايەتلىك
 ئە مائە باوانە كان بە ھۆى يەكلىك لەو نەرىتە دوا كەوتوويانەو كە
 باسما كەردن ناچنە پىشەو كە ئىشەكە بگونجىتن ، وە ئەم نەچونە
 پىشەو ەش زۆر تر لە لايەن مائە باوانى كىچەكەو ە روو ئەدات ، پاش
 دلىا بوون لە بەيەك نەگەيشتن ھەردو لا رى ئەكەون و مائە باوان
 بەجى دىلن ۰۰ ئىنجا گەلىك لەمانە پاش ماو ەيەك ھەردو مائە باوان

(۱) بە زۆرى لە نىوان كوپى ھەزارو كىچى دەولەتەندا ، يان كوپە
 جوتيارو كىچە ئاغادا رو ئەدات ۰

له سەر پارە پەك يان زەوى وەيان باخىك ۰۰۰۰ رى ئەكەوون كوپو
 كچ ئەگەپنەو ۰ له هەندىك ناوچەشدا شتەكە بۆتە شتىكى شتو
 ئاسايى و هەر لەپاش چەند رۆژنىك يان چەن هەفتە پەك كورو كچ
 ئەگەپنەو ماله باوان و ماله باوانى كچ رازى ئەكەن ۰ بەلام ئەگەر
 كچە دەرە بەگىك لەگەل كوپە جوتيارىكدا پرۆن ئەوا ناویرن پینەو و لەم
 لاشەو ماله باوانى كوپەكە دو چارى گەلىك زيان و چەرمەسەرە نەبى
 بە دەست دەسەلانى دەرە بەگەكەو ۰۰

خسلى زير :

ئىستا لە ناوچە - بە ناو پىشكەوتوو كانى - ولانە كەمانا ئەم
 دياردە ناشيرىنانەى كە پەيوەندى يان بە ياسا دەسەلانى سەردەمى
 دەرە بەگایەتەو هەبوو ، زور بەيان لەناو چوون ، بەلام لە جىگای
 هەندىكىان مەسەلەى خسلى زير هاتۆتە پىشەو^(۱) ماله باوانى كچ وەكو
 بيانويەك داواى چەند پارچە خسلىكى زير ئەكات وەكو بارمتەى
 بەهادارى بۆ كچەكەيان ، كە ئەم بيانوو لە زور كاتا ئەبێتە هوى سەر
 نەگرتى كارەكەو سەر لە نوێ هەمووى هەل ئەو شتەو ۰۰ بەلام لە
 زور كاتىشا ئەگەر كوپو كچ دىخوازى پەك بن لە نيوان خۆيانا رى
 ئەكەوون بۆ ئەو كە كارەكەيان سەر بگرى و هەل ئەو شتەو ئەو
 ئەندازە خسلى زيرەى كە ماله باوانى كچ داواى ئەكات بە گورجى جى
 بەجى ئەكەن و لەپاش زەماوەند كردنەكەيان خسلىكان ئەفرۆشنەو بۆ
 پىوستەكى تری ژيانان^(۲) ۰

(۱) ئىستا خسلى زير ، وەكو بيانويەك گەورەترین دەورى ناشيرىن
 ئەگىرى ۰۰

(۲) ئەم خسلى بە تەنیا ئەبێتە هينى ئافرەتەكە ۰۰

خىشلى خواستەمەنى :

ھەندىك مالى زاوا كە دەسكورت بىز توۋاي كېرىنى ئەو ئەندازە
خىشلەيان نەبى كە مالى باۋانى كىچ داۋاي ئەكات ، بە بېرى رېكەوتنى
نەبى نىۋان بوۋو زاوا ، چەند پارچە خىشلىك ئەخۋازىن و لەپاش
زە ماۋەندو گۈستەۋە بە ماۋەيەك ئەيەنەۋە بۇ خاۋەنەكەى . بەمەدا
دەر ئەكەۋى كە ئاستى بىر كۈرەۋەى زاۋاۋ بوۋ شارىستانە ترو
پېشكەۋتوانە ترە تا ھەردوۋ مالى باۋان .

جل ھەلگرتىن :

بە بېرى دابو نەرىتى ناۋچەكانى كۈردەۋارى ئەگۈپى ، لە
ھەندىك شۇنا مالى زاوا بە ئارەزوۋى خۇيان جل و بەرگ ھەل ئەگرن و
ئەيەكەن ، لە ھەندىك ناۋچە يان بىنەمالەدا ئەبى بەبىرى داخۋازى مالى
باۋانى كىچ بى ، ھەندى جارىش لە ھەندىك پارچەۋا پىرس و پا بە
كىچەكە ئەكەن ، بەلام لە مەسەلەى جل ھەلگرتىن زىن بەزىن دا ئەبى
جل و بەرگى ھەردوۋلا ۋەكو يەك و بە قەدەر يەك بىن .

شەكراۋ خۋاردنەۋە :

لە ھەر ناۋچەيەك جۆرىكە بە بېرى دابى خىلەكيا^(۱) ، گۈمەلەلە
لە دۆست و ئاشنایانى ھەردوۋ مالى باۋان ، ئىۋاۋەيەك لە مالى باۋانى كىچ
دا كۆ ئەنەۋە شەرىبەت و مېۋە شىرىنى يەكى تايەنەى دائەنرى و ، قوتوى
شەكراۋ بەسەر مېۋانەكانا دابەش ئەكرى و ، چەند قوتوبەكەش لەو
شەكراۋە . بە بېرى دەسلەت - ئەبىرىن بۇ مالى ئاشناۋ دۇستانى ھەردو
لا ، ئەو مالانەى كە بۇيان شەكراۋە بىن بۇ كۆبۈنەۋەى شەكراۋەكە ،

(۱) لە ھەر ناۋچەيەك جۆرىكى تايەنەى . .

وہ یان بانگ نہ کراوون ۰۰ نہ میان و کو شیوہ کو نہ کہی نہ ماوہ تہہ
 نہ زور شوینا روا لہ تیکی تازہی کراوہ بہ بہرا بہرہ و زیادہ مہسرف
 کردن تہ پروات خہریکہ بیتہ یہ کیک لہ تہرکہ گرانہ کانی کاروباری
 زہ ماوہن کردن ، چہند شہوئک دواى تہوہ بہرگی دہسگیرانی تہ کریتہ
 بہر بوک ۰۰ ئیستا لہ شارہ کاندہ و ہا باوہ کہ لہو شہوی بہرگی
 دہسگیرانیہ دا تہلقہ یہ کہ تہ کریتہ پہنجہی بوک کہ نشانہی خوشہویستی
 بی کوتایى لی نراوہ ۰۰ تا تہم روژگارہی دوايش لہ لادیکانا تہلقہ
 لہ پہنجہ کردن باوی نہ بوو بہلام ئیستا بہ ہوی پہیوہندی بہ تینی
 کوہمہ لایہنی نیوان شارو لادیکانہوہ خہریکہ لہ لادیکانیشا بیتہ باو ،
 ہەرچہند روخساری ژن خواستن و زہ ماوہندو جل لہ بہر بوک کردن و
 ہمو لایہ نہ کانی تری مہسہلہ کہ ہیشتا دو روکاری جاپان ہدیہ لہ نیوان
 سارو لادی دا ۰۰ بہلام بہ پیى حوکمی روژگارو پہیوہندیہ کانی نیوان
 شارو لادی گہئیک لہ نہریتہ خیلہ کیانہ کان خہریکن لہ گہل دابو
 دہستووری شازدا تیکہل تہبن و جینگای خویان تہگرن ۰۰

خەنە بەندان :

تہو شہوی کہ مآلہ باوانی زاوا [برازاوا]^(۱) تہ تیرن بہ شوین
 بووکا ، زنانی ئاواپی و دہستہ خوشکہ کانی بووک لہ مآلہ باوانی بووک دا
 کو تہبہوہو تہ بیتہ تہہنگیکی زنانی سہیر •

نان و چا دروست تہ کرئ و ، شہ کراو دابہش تہ کرئ ، خہنہ یہ کی
 زور تہ گیریتہوہ ہەر ژئیک بیہوئ لہ گہل بووک دا دہست و قاجی خوی

(۱) تہو کوہمہلہ خہلکەن کہ لہ مالی زاواوہ تہچن بووکہ کہ دینن ۰۰ تہمہ
 ئیستا لہ شارہ کانا باوی نہ ماوہ بہلکو کورو کچ پیکہوہ گہشتیکی
 بچوکی بو تہکەن کہ پیى تہلین (شہر العسل) ۰۰ (سہرہ نای
 شیرین) ، یان (روژانی ژیرین) لہ جیاتى ناوی (مانگی
 ہہنگوین) گہہندیک وای ناو تہبن ۰۰

ئەگر تەخەنە ۰۰ لەو شەۋەدا جىلى بوۋىكىنى ئەكرى بەبەر بۈكە كەدا ۰

بىرازاۋا :

ئەو كۆمەلە سۈرەيە كە لە مەلە باۋانى زاۋاۋە ئەچن بە شۈن
بۈكدا بۈك سۈرى مەيىك ئەكرى^(۱) ۋىرازاۋاكان بە دەۋرىانەرمە
غارغارىن ئەكەن تا ئەگەنە پىشەۋە ، وانا مەلە باۋانى زاۋا ۰

ئىچا لە كاتى دابەزىنى بۈكۈ چۈنە زۈرەۋە دا زاۋا لە شۈنكى
بەرزدا رائەۋەستىۋ لە كاتى چۈنە زۈرەۋە بۈكدا زاۋا ھەندىك
سۈرىنى يان مەۋە بەسەر بۈكە كەدا ھەل ئەدا^(۲) ۰

زەماۋەن :

رۆزى بۈك گۈستەۋە لە مەلە باۋانى زاۋا نانۋ چىشتىكى زۆر
دروست ئەكرى ۋە خەلىكىكى زۆر لە ناۋ دىۋ ، دىكانى دەۋرەۋەرو ،
خىزمۈ دۇستانى مالى زاۋا - بە پىۋى تۈنا - بانگ ئەكرىن بۈ مەر ئەم
شايبە ۰۰ لە رۆزەگەن بەر لە ھانى بۈكەۋە تا ھانى ۋە دابەزىنى بۈك
لە شۈنكىدا لە ناۋ دىۋ ئاگر ئەگرىۋەۋە دەس ئەكرى بە دەھۇلۇ زۇرنا
لىدان ۋە گۆرانى وتىۋ ھەلەپكى ۰۰

چۈنە پەردە :

ئەو كاتەبە كە بۈكۈ زاۋا بە بەك ئەگەن ۰۰ كە بە كاتى زىپىن
يان شەۋى زىپىن ناۋ تراۋە^(۳) ئەجاسى چاۋدەۋانى پى لە خوتەۋىستىۋ
دەلدارى رابوردۋى بۈكۈ زاۋايە ۰۰ ئەو كاتەبە كە لە زىپاندا لە پىر

-
- (۱) جاران بەم چۆرە بوو ، بەلام قىستا بە ھۆى تۆتۈمىل
ۋىگابانەۋە ئەم باۋە كىم بۆتەۋە ، بۈك بە تۆتۈمىل ئەگۈزىتەۋە ۰۰
(۲) لە ھەندىك ناۋچەش بە دارقەمىشك ئەچن لە سەرى بۈكەكە ۰۰
(۳) ئەگەر تەنبا لە سەر تارخۋى باۋانى ھەردوۋ لا پى ئەۋا لەۋ
كاتەۋە ئەكەۋە ناۋ دۆزەخى زىانەۋە ۰۰

ناچینه‌وه و نه‌پته نوخته‌ی به‌کانگیر بونی کۆتایی ژیاڼی ته‌نیاپی و سه‌ره‌تای ژیاڼی جوتنه‌ هاوړپښی یه‌تی که له‌و کاته به دواوه خیزاڼیکې تر له کۆمه‌لدا دپته کایه‌وه .. تنجاپاش راگه‌یاندنی به یه‌ک گه‌یشتنی بووک زاوا [وانا چونه په‌رده] یان دووسئ ته‌قه نه‌کریت و خه‌لکی به‌شدارانی ټاهه‌نگی زه‌ماوه‌نه‌که تی نه‌که‌ن که زاوا چوتنه په‌رده و کاری خیر سه‌ری کرتووه، ټینجا خه‌لکه‌که ده‌ست نه‌که‌ن به بلاو بونه‌وه و کۆتایی به ټاهه‌نگی زه‌ماوه‌نه‌که دپت ..

پینځه‌سمو :

له لادیکانا ، تا ټیستاش ، مه‌گه‌ر ، به ده‌که‌ن بووک و زاوا وه‌کو چوڼ ټیستا له شاره‌کانا باوه یه‌که‌م شه‌وی بووک و زاوایی به جوتنه بچن بو شاریک^(۱) و پاش چهنه‌د روژنیک ټینه‌وه و ټینجا سه‌ره‌تای پیکه‌وه ژیاڼیان دابه‌ه زرین ، به‌م جوړه یه .. شه‌وی گوړزانه‌وه‌ی بووک بو مالی زاوا له ماله باوانی بووک وه‌ژنیک یان ټافره‌تیکې سه‌ره^(۲) له‌گه‌ل بووک که‌دا دپت بو مالی زاوا و گوايه نه‌و شه‌وه ټاموژگاری بووک نه‌کات و بو سبه‌نیئ نه‌گه‌رپته‌وه ماله باوانی بووک و هه‌والی روو سووری بووک دپته‌وه .

ته‌لاق دان :

به پیی ده‌سه‌لانی شه‌ریعه‌تی ټیسلام و یاسا ، هه‌ر له کۆنه‌وه جلوه‌وی جیا بوونه‌وه‌ی ژنو می‌رد به ده‌ست پیاوانه‌وه بووه و پیاو له هه‌ر کاتیکدا ویستبای نه‌یتوانی ژنه‌که‌ی ته‌لاق بدات و په‌یوه‌ندی خیزانی یان پېچړتی ، لیره‌دا ده‌سه‌لانی دروست کردنی خیزان و درېزه پیی دانی و هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌ی به ده‌ست پیاوانه‌وه‌یه ..

(۱) هه‌مان (شهر العسل) ه‌که‌بوته چاو لیگمړی ..

(۲) وانا ټافره‌تیکې به سالا چوو .. دنیا دینه ..

به نهجامدا بهو جوړه ههرهس دیني و نهینه هوی ویران کردنو ټک
دانهوهی خیراتیک •

پاره پیوه بهستن :

زور جار نهو پیاوانهی که ژنه کانیان ته لاق نه دهن پارهی پیوه
نه بهستن •• مه سله ن له سهر مه بله غیک پاره ته لاقی نه دات ، وانا هدر
کات ، وه هدر که سیک نهو مه بله غه پاره به نیازی بزار دنه وهی پارهی
نهو ژنه بدا به کونه میرده کهی نهوا یتیر کونه میرده کهی حقی به
سدریه وه نامینی^(۱) ، نهو پاره به بزار دنه وهی نهو نه رکو شیربایی بهیه
که له کاتی خویا میرده کهی داویتی به ماله باوانی که چه که •• ینجا
نه زور کاتا میردی دوووم پاش نه وهی نهو مه بله غه پاره پیوه
به ستر وهی بزار دنه وه ، نه بی شتیکی تریش شیوه شیربایی بدا به ماله
باوانی ژنه که یان ژن به ژنی پی نه که نه وه •• وه گه لیک جار شتی سهیر
روو نه دات وه کو نهو ری نه که وئی که شیربایی جاری دوووم له شیربایی
جاری به که م زور تر نه بی ، جگه له بزار دنه وهی قهرزه کهش که
خراوه ته پیی •

ماره یی :

نهمه یان شتیکی شهرعی و یاسایی به ، که نافرمت له سهر بمقداریک
پاره یان زپي ماره نه بری ، که نهو پاره یان نهو زپي نه بیته ملکي
ژنه کهو به لای میرده که یه وه نه بی ، وه یان نه توانی لیی وه
بگریته وه •• [نهمهش وه کو بوی پر کردنه وهی که له بهری نهو بی
داراییه ی ماله باوانی بی که وه کو وتمان نافرمت ناتوانی له سامانی

(۱) جوړیکه له فروشتنه وهی نافرمت •• له لایمن میردوه نه که له لایمن
ماله باوانه وه ••

مانه باوان له گهل خوی بهرئ ۰۰۰ [جاران هم ماره یی به نه دازه به کی
 دیاری کراوی کهم بوو ، به لام ئیستا شارستانی به به ناو پیشکه وتوو
 کانمان خراب دوو چاری هم نه خوشیه بونو سنوری ماره یی گهلک
 بهرز بوته وو ۰ به لام هیشتا له لادیکانا لهم روه وه پابه ندی نه ریتی
 نه ریه تنو دهستان لئ بهر نه داوه ۰۰ وه نه مهش وه کو به های
 بارمه یه ک بوئو ئافره ته دا نه رئ ۰۰

ره شیه لهک :

وه کو وتمان ئافره تی کورده واری له ئیشو کاری دهرو دهشتا
 سه ره به ستو له گهل پیاواندا کار نه کهن ، به لام به شداری ئاههنگ و کوپو
 کوپونه وی خیله کیانه ناکه ن ته نیا نه وه نه بی له کاتی زه ماوه ن یان
 ئاههنگی خۆشی دا له هه لپه رکئی دا تیکه ل به پیاوان نه بنو بهم
 هه لپه رکئی تیکه لاوه ئه لئین [ره شیه لهک] (۱) ۰۰

سوورانه :

له سه رده می ده ره به گایه تی دا ، ده ره به که کان گهلک نه ریتی جوړ
 به جوړیان بو کو کردنه وهی ده سکه وتی تایه تی خو یان به سه ر جوتیاره
 ژیرده سته کانیا نا سه پاند بوو ، وه له بهر سوودی خو یان هه می شه پشتگیری
 مانه وهی نهو نه ریتانه یان نه کردو پشت له دوا ی پشت - وانا نه وه له
 دوا ی نه وه - په پره ویان نه کرد ۰۰ زور به ی هم نه ریتانه نه و نه ده باویان
 ئی پهیدا کرد بوو که به لای زوړ که سه وه بوو بوو به شتیکی
 تسایی ۰۰ سوورانهش په کیکی بوو لهو نه ریه دروستکراوه ی که تا

(۱) ته نیا له بواره دمرکه وتوه کانا نه بی ۰۰

زیانی دهره به گایه تی هه بوو له ناوچهی کورده واری دا دهستی له یه خه ی
لادی نشینه کانی ژیر دهسه لات و قه له مپه وی دهره به که کان بهرنه دا •

سوورانه ، سه رانه لی سه ندیکه که له کاتیکدا که چیک شووی
بکر دایه نه بوا هه ردوو ماله باوان له سه ر مەبله غیک پاره ، یان پارچه یه که
چه که ، یان شتیکی به هاداری به م چه شنه ری بکه و تنایه و به ناوی
دیاری یه وه له جیانی سوورانه بو ئاغایان بهردایه •• ئینجا زور جار
ته ماشای ئاستی لی وه شاوه یی نه و ئافره ته نه کرا که نه درا به شو ،
نه که ر ئافره ته که شوخ و ناوازه بوایه نه وایه سوورانه ی گرانی لی
نه گرا ، زور جاریش له سه ر سوورانه ی گران به ها شوو کردنی
ئافره ت دوا که وتوو یان هه لوه شاوه ته وه ، و دیان هه ردوو ماله باوان
ناچار بوون دهست له و زه وی و زارو شوین و کیلگه و ئاوو هه و او دیسه نه
هه ل بگرن که چه ن ساله له گه لیانا نه زین و پیی راهاتوون ، به چن بو
شوینیکی تر که ته ووژمی دهره به گایه تی نه هه ون تر بی تیایا •• له
هه مو زه ماوه نیکدا تا سوورانه که وه نه گیرایه و ئاغارازی نه کرا بایه
بووک سوار نه نه کرا ••

بیومژن که وتن :

نه و ئافره تانه ن که میرده کانیان مردوون وه یان ته لاق دراوون و
بی میرد که وتوون •• له کورده واری دا له کاتی داخوازی کردنی
بیوه ژن دا بو جاری دوهه م یان زیاتر که شوو بکاته وه سه رنجی باری
بیوه ژن که وته که ی نه درئی و له هویه کانی نه کوئنه وه ، هه میشه نه و
بیوه ژنانه له پیش ترن که میرده کانیان مردوه تاکو نه وانه ی ته لاق
دراون •• هه روه کو نه گه ر پیاوئیک بی ژن که وت و ویستی ژنیکه ی تر
سخوازی له هویه کانی بی ژن که وته که ی نه کوئنه وه ، نه مانیش دیسان

ئەو جۆرە پیاوانە زۆر تر جىڭگاي باۋەپن لەلای ژنانەووە كە ژنەكانيان
مردون و بەو ھۆيەووە بى ژن كەوتون تاكو ئەوانەى ژنەكانيان تەلاق
داوە . . . زۆر جار بۆھژنى مێرد مردوو منالى ھەيەو بە ئەركى رەنجى
شان و بالى منالەكانى بەخىو ئەكاو بەسەريانەووە دائەنىشى^(۱) تا گەورە
نەبن ، بەو كارو فرمانانەى كە ژنەكە ئەيكات ئەلەن [بۆھژن كۆشى] . . .
بەلام ژنى تەلاق دراو ئەگەر منالەى ھەبى اىى ئەسەندريئەووەو منال
ئەدرئەووە بە باوكو دايك لەسۆزو خۆشەويستى منالەكەى دور
نەكەوتەووە . . .

ئىنجا ئافرەتى كوردەوارى لادى نەسەن جگە لەو
ھەموو بارى دواكەوتنى كۆمەلەيتى و نەخويندەوارى بەى دەورى داوە
لەگەل ئەم ھەموو بنچىنە نالەبارە دوا كەوتوانەدا ئەژى و سەربارى
ئەمانەش رۆژ لە دواى رۆژ لە برىتى ئەووى ئەم بنچىنانە ھەل
تەكىترئەووە كەچى لە ھەندىك بوارا ھەتايى ھەندىكيان زياتر
قايمتر ئەبن .

ئىنجا ھەتا كو زوربەى ئەم بنچىنە كۆنانە بناغەى مەسەلەى ئافرەت
بن ، ئافرەت ناتوانى وەكو ينويست جىڭگاي مێزويى خۆى بگرى و شان
بە شانى پياو لە بونيات نانى شارستانى دا كار بكات و ئەو ئەركە
شۆرشگيرپانەى سەرشانى بەجى بگەيەنئى كە مێزووى گۆرپانى كۆمەل
خستونەتە ستۆى . . .

(۱) واتا شوونا كاتەووە . . .

تىيىنى :

وہ نہی باری ئافرهتی شارستانه کانمان له هه موو روویه که وه به
تهواوی پیشکه وتوو بی ، له زۆر بواردا ئافرهتی شاریش و بگره
خوینده واره کانیشیان دوچارى هه مان مهینه تی نه رته کۆنه کان و پابه ندی
ریژی می کۆمه لایه تی دواکه وتوانه بوون .. به لام تیمه له م نامیلکه یه دا به
ته نیا ئه وه ندی توانیمان له بهاره ی ئافره تی لادی
نشینه وه دواين چونکه زۆر تر جیگای سه رنجدانن ،
بۆیه ده ست پیشکه ری مان لی کردن .. وه داوا له خوینه یه
به پزیه کان ئه که یین ئه گهر شتی زیاتریان به بیردا هات که تیمه ییمان
نه زانیو بیخه نه بهر چاوی خوینه ران و سوپاس بۆ ئه وانیه ی ریژی
ئه رکه که مان ئه گرن و هه له کانی ده ست نیشان ئه که ن ..

- نووسهر -

لیستهای سهرباسه کان :

- ۱ - له دایک بوون
- ۲ - جلو بهرگ
- ۳ - یاری کردن
- ۴ - نافرته و خویندمواری
- ۵ - رووېوش یان بهرگی سهرموالا
- ۶ - ئیش کردن
- ۷ - نافرته و پیشه‌ی دهستی
- ۸ - نافرته و ئابووری مائه باوان
- ۹ - نافرته و میرات
- ۱۰ - نافرته و گهشت و گوزار
- ۱۱ - نافرته و دلداری
- ۱۲ - نافرته و شوو کردن
- ۱۳ - شیر بایی
- ۱۴ - ژن به ژن
- ۱۵ - زاوایه (یان زاوا به ندی) . .
- ۱۶ - گهوره به بچوک
- ۱۷ - خوین خوش کردن
- ۱۸ - ژن به سهر هینان
- ۱۹ - رهوشتی زاوا
- ۲۰ - هاومال چیتی
- ۲۱ - رادوو کهوتن
- ۲۲ - خشلی ژیر
- ۲۳ - خشلی خواسته‌مه‌نی
- ۲۴ - جل هه‌لگرتن
- ۲۵ - شه‌کراو خواردنه‌وه
- ۲۶ - خه‌ند به‌ندان

- ۲۷ - برا زاوا
- ۲۸ - زماوهن کردن
- ۲۹ - چوونه پهرده
- ۳۰ - پیخهسوو
- ۳۱ - تهلاق دان
- ۳۲ - تهلاق به تهلاق
- ۳۳ - حاشا کردن
- ۳۴ - پاره پیوه بهستن
- ۳۵ - ماره بی
- ۳۶ - رهشبهلهك
- ۳۷ - سوورانه
- ۳۸ - بیومژن کهون
- ۳۹ - تی بینی

x

لعم نامیلکته به چوار هزار دانه چاپ گراوه

به نووسراوی ژماره (۸) رۆژی ۱۱/۱/۹۷۹

رێنگای چاپدانی دراوه